

olvasási, mind a publikálási szokások arra utalnak, hogy a német nyelvű olvasók előnyben részesítik a német nyelvű folyóiratokat.)

Az idéztelemzés megállapítása szerint a BD-ben 1997 és 2000 között évente 90-100 cikk jelent meg. Az első két évhez képest a második két évben közel 80%-kal több hivatkozást regisztráltak: a szerzők hivatkozási stílusa határozottan megváltozott.

A regionális impakt faktor (a vizsgálat számára kifejlesztett érték a német folyóiratok befolyásának mérésére) 1997 és 2000 között 0,41-ről 0,27-re csökkent, ami azt mutatja, hogy a BD hatása a kutatásra alaposan csökkent. A BD átlagos 0,335-ös értékkel az 50 folyóirat középmezőnyében helyezkedik el. A vezető folyóiratok jóval nagyobb értékkel bírnak: *Journal of Documentation* – 1,519, *Journal of the American Society for Information Science and Technology* – 1,291, *Library Quarterly* – 1,052. Sőt a német folyóiratok közül is megelőzi a DB-t a *Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie* (0,438), a *Bibliothek. Forschung und Praxis* (0,420) és az *ABI-Technik* (0,339). Mindez megerősíti Eugene Garfield megállapítását, mely szerint noha a német tudományos folyóiratoknak regionális jelentőségük van, hatásukat illetően nem képesek lépést tartani a nemzetközi orientációjú folyóiratokkal.

A hivatkozások aktualitása 1997 óta folyamatosan csökkent, vagyis egyre inkább tekintettel vannak a történelmi előzményekre, ami a tudományos elismertség előfeltétele. Az 50 vizsgált folyóirat átlagos felezési ideje 4,62, a BD-é 2,50. Az impakt faktor szerint vezető folyóiratoknak magas a felezési idejük: „J Doc” 5,10, „J ASIST” 7,75.

A BD szerzőinek hivatkozási hajlandósága (átlagosan 5,27 hivatkozás cikkenként) jóval az 50 folyóirat átlagos értéke (15,93) alatt marad. (Itt a *Library Quarterly* vezet cikkenként 42,94 hivatkozással.) Egyébként a német információtudományi folyóiratokban jóval kevesebb a hivatkozás, mint a nemzetköziekben: 8,65 szemben 18,26 hivatkozással. A hivatkozások megmutatják, mennyire kapcsolódnak a szerzők a korábbi kutatási eredményekhez; egyáltalán: a hivatkozási hajlandóság a tudományosság mutatójának is tartható.

A BD szerzői gyakran idézik a saját folyóiratban (a BD-ben) megjelent cikkeket, átlagosan 12,69-szer. Ez messze a szakterület átlagos értéke (5,94) fölött áll. Az önhivatkozások mértéke a szerzők nyitottságára, illetve elzárkózására utal.

Ha a BD-ből származik a hivatkozások kerekén 13%-a, honnan ered a többi 87%? A hivatkozások klaszterét bemutató ábra szerint a BD központi helyet foglal el: a szerzők különféle forrásokat idéznek (a legtöbbször – 119 – a ZfBB-t), s gyakran idéztetnek más folyóiratok által (a leggyakrabban a *Bibliothek. Forschung und Praxis*-ban). Szembetűnő, hogy 1999 hivatkozás angol nyelvű folyóiratokra utal. Egyébként azonban meg kell állapítani, hogy a német nyelvű folyóiratok többnyire egymást idézik, külföldieket csak marginálisan. Ez fordítva is áll: külföldi folyóiratok oly kevéssé hivatkoznak német folyóiratokra, hogy e vizsgálatban nem is bukkant felszínre.

JUCHEM, Kerstin: Der Bibliotheksdienst in szientometrischer Analyse. = *Bibliotheksdienst*, 36. köt. 12. sz. 2002. p. 1732–1740./

(Papp István)

A Naučnye i tehničeskije biblioteki folyóirat profiljának megváltozása

Bízást mondhatjuk: a folyóiratok az általuk közölt tanulmányoknál-cikkeknél fogva a szolgált szakma életének a tükröi. Különösen elmondható ez a *Naučnye i tehničeskije biblioteki* folyóiratról, amelynek szerkesztősége liberális elveket követ, amin azt kell érteni, hogy nem el „megrendelt” cikkekkkel, a beérkezett cikkeket tartalmilag nem módosítja, és szerkesztők által írt rovatai sincsenek. Így ami megjelenik hasábjain, azt a „tisztán” szakmai közvélemény egy-egy részecskéje, summázottan pedig profilmutató.

A szerző az említett közvélemény vonatkozásait olyaténképpen vizsgálja, hogy a lap 1983 és 1987, illetve 1997 és 2001 között megjelent közleményeinek számából tematikus és könyvtártypus szerinti rangsorokat állít fel, majd levonja a belőlük adódó következtetéseket.

1983 és 1987 között a rangsort tematikus szempontból a könyvtárügy szervezete vezeti (150 közlemény), majd a könyvtári tájékoztatás következik (120). A harmadik helyet – jókora lemaradással

(64) – az állományépítés kérdései foglalják el. Negyedikül a könyvtárosi hivatás jelentkezik (58). Nyomában a számítógépesítés található (53). A további helyeken a könyvtárügy története (45), az elméleti kérdések és a szabványügyi közlemények osztoznak (40-40). A sort a módszertani munka (28), a perszonáliák (14), a könyvtárépítés és berendezés kérdései (12), a nemzetközi kapcsolatok (8) témaköre zárja.

Az 1997 és 2001 közötti tematikus rangsor:

1. Számítógépesítés és egyéb új technikák (152)
2. Elméleti kérdések (127)
3. Könyvtári tájékoztatás (101)
4. A könyvtárügy szervezete (98)
5. Perszonáliák (84)
6. A könyvtárügy története (71)
7. Katalógusok és információkeresés (69)
8. Könyvtárosi hivatás (68)
9. Állományépítés (61)
10. Külföldi könyvtárügy, nemzetközi kapcsolatok (60)
11. Az információs társadalom problémaköre (25)
12. Szabványosítás (20)
13. Módszertani munka (19)
14. Könyvtárépítés, berendezés (5).

A könyvtár típusok szerinti sorrend 1983 és 1987 között az alábbiak szerint alakult:

1. Tudományos-műszaki könyvtárak (132)
2. Felsőoktatási könyvtárak (125)
3. Regionális tudományos-műszaki könyvtári központok (34)
4. Akadémiai könyvtárak (24)
5. Orvosi könyvtárak (16)
6. Mezőgazdasági könyvtárak (14)
7. A Kulturális Minisztérium hálózatai (7)
8. Külföldi könyvtárak (–)

Az 1997 és 2001 közötti sorrend:

1. A Kulturális Minisztérium könyvtári hálózatai (180)
2. Felsőoktatási könyvtárak (86)

3. Akadémiai könyvtárak (68)
4. Külföldi könyvtárak (66)
5. Mezőgazdasági könyvtárak (18)
6. Tudományos-műszaki könyvtárak (15)
7. Orvosi könyvtárak (8)
8. Regionális tudományos-műszaki könyvtári központok (7).

A fő következtetés, amit a közölt rangsorokból is le lehet vonni: két évtized leforgása alatt a Naučnye i tehničeskije biblioteki profilja teljesen megváltozott: egy műszaki könyvtárügyet gondozó orgánumból majdhogynem „összkönyvtárügyi” lap lett, amely – ellentétben a korábbi időszakokkal – nemzetközi vonatkozásokban is nyitottá vált.

A típus szerinti előfordulásokban leginkább az a szembeötlő, hogy az ún. tudományos-műszaki könyvtárügy terén következett be a legnagyobb csökkenés, mintegy dokumentálásaként annak, hogy a volt Szovjetunió területén ez az üzemi-kutatóintézeti „könyvtár-megvalósulás” volt az, amely nem állta ki az idők próbáját. Vele szemben jól vészelték át a társadalmi-politikai katalizmákat a Kulturális Minisztériumhoz tartozó közkönyvtárak, közülük is a nagyobb intézmények. Sőt: mintha ezek kezdenék „helyettesíteni” az üzemi-kutatóintézeti szakkönyvtárakat, ami a legkorszerűbb tájékoztatástechnika tömeges megjelenésével és „helybenlétével” megoldható feladatnak látszik.

A számítógépesítés és az egyéb új technikák-technológiák 1997 és 2001 között éppen úgy első helyre kerültek a tematikus rangsorban, mint a Kulturális Minisztérium hálózatai a könyvtári típusok szerintiben.

/PAVLOVA, N. P.: Professional'noe periodičeskoe izdanie kak zerkalo professional'nogo soobščestva. (Na primere sbornika „Naučnye i tehničeskije biblioteki”. = Naučnye i tehničeskije biblioteki, 12. sz. 2002. p. 4–10./

(Futala Tibor)

Új könyvtárat építsünk, vagy új könyvtári modellt?

A tanulmány

A Mellon Alapítvány anyagi támogatásával a Tri-College Library Consortium (amely három, egymáshoz közeli humán főiskola – a Bryn Mawr, Haverford, Swarthmore – könyvtárából áll) két lényeges problémát vizsgált meg:

- Hogyan tudnának megbirkózni az elhelyezési körülményekben mutatkozó nehézségekkel, amelyek a gyarapodó állomány, valamint a média-, az oktatási és a hallgatói-tanulmányi övezetek iránt növekvő igények okoznak?
- Előnyükre fordítható-e közös online katalógusuk és más együttműködési projektjeik sora annak